

Kvinnorna tar plats

En fallstudie av Närvarons politik och den Kvinnliga
Representationen i Rwanda från 1994 och framåt

Rebecka Hellerström
Oskar Annermarken

Abstract

Denna uppsats är av en kvalitativ karaktär som analyserar och beskriver hur den kvinnliga representationen i Rwanda har gått från en minoritet till en majoritet i parlamentet samt hur detta fenomen påverkat kvinnorna i det Rwandiska samhället efter inbördeskriget och folkmordets slut 1994 och framåt. Detta har analyserats med hjälp av ett feministiskt perspektiv där vi analyserar nivåer av representation, kvinnans roll i nationsbyggandet samt Närvarons politik. Resultatet för Rwanda är relativt dystert, majoriteten av kvinnor i parlamentet har inte föranlett att kvinnornas position i det Rwandiska samhället har förändrats nämnvärt, istället har regeringen centraliserat sin makt ännu mer och de organisationer som verkade för kvinnors sak har fått ett minskat inflytande.

Nyckelord: Rwanda, kvinnlig representation, feminism, postkolonialism, Närvarons politik

Antal ord: 9297

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning.....	2
1.2	Tidigare forskning.....	2
2	Metod och material	4
2.1	Metod.....	4
2.2	Material.....	5
3	Teoretiskt ramverk	6
3.1	Definition av vår feministiska epistemologi.....	6
3.2	Nivåer av representation.....	7
3.3	Närvarons politik.....	9
3.4	Avgränsningar och struktur.....	11
4	Empirisk bakgrund	13
4.1	Att vara kvinna efter folkmordet.....	13
5	Analys	15
5.1	Kvinnans position i det Rwandiska samhället.....	15
5.1.1	Samhällets ombytta roller.....	15
5.1.2	Kvinnliga gräsrotsrörelser och det civila samhället.....	16
5.1.3	Kvinnans roll i konstitutionsutformningen.....	19
5.2	Faktisk representation i det Rwandiska parlamentet.....	20
5.2.1	Kvoteringsystem sätts in.....	22
5.2.2	Policys inverkan.....	24
6	Avslutning och slutsatser	26
6.1	Förslag inför framtiden.....	29
7	Referenser	30

1 Inledning

Kvinnor är inte väl representerade inom politiken. Det enda en behöver göra för att se detta är att slå på sin TV och lyssna på en politisk debatt, de kvinnliga talarna eller deltagarna är oftast inte i majoritet och de fyller inte ens hälften av stolarna. Detta är ett ganska tragiskt inslag med tanke på att antalet kvinnor i alla världens länder utgör ungefär hälften av populationen men det är endast ett fåtal länder som har ett kvinnligt statsöverhuvud (Paxton & Hughes, 2007, s. 1) och kvinnor enbart representerar 21.9 % av alla världens parlamentsledamöter idag (Inter-Parliamentary Union 1). Därför blev vi glatt överraskade när vi läste om Rwanda. Rwanda är det land i världen med högst kvinnlig representation i sitt parlament eftersom landet just nu har 63.8 % kvinnor i sitt underhus (Inter-Parliamentary Union 2). Landet har dock inte genomgått en transition mot demokrati, utan enligt Freedom House Index har de fortfarande höga siffror på *Political Rights, Civil Liberties and Freedom Rating* och dessa siffror har inte förändrats nämnvärt under de senaste åren (Freedom House, 2003-2014)¹.

Feministiska forskare problematiserar det könsneutrala sättet att se på jämställdhet mellan män och kvinnor i regeringar som något som fungerar i teorin men är svårare i praktiken eftersom att majoriteten av politiker fortfarande är män, vilket gör att normen för det neutrala fortfarande utgår från en maskulin synvinkel (Paxton & Hughes, 2007, s. 3). Forskare så som Anne Philips, Carole Pateman och Iris Young argumenterar för att det som kallas för könsneutralt har normen av en vit man och att staten är uppbyggd kring den här normen både i västerländska och icke-västerländska länder. En majoritet av manlig representation i maktens korridorer är likställt med att hela populationen i ett land skulle vara män och att de verkar för mäns intressen. Detta synliggör vilket stort problem det är att

---

¹ Freedom House Index siffror kan ge siffror mellan 1-7, där siffran 1 är det bästa och 7 det sämsta ett land kan få. Rwanda har genom de åren som FHI har samlat in data legat mellan 5.5 - 7 på alla tre rubrikerna *Political Rights, Civil Liberties and Freedom Rating* (Freedom House, 2003-2014).

kvinnor inte är närvarande i politiken, då inte hela befolkningens intresse blir representerade (Paxton & Hughes, 2007, s. 3-4).

Fenomenet att Rwanda har en majoritet kvinnor i sitt parlament gjorde oss mycket intresserade av att ta reda på mer om den här processen och hur den har gått till, från det att kvinnor knappt har varit närvarande i parlamentet, till att idag utgöra en majoritet. Varför är det så intressant att undersöka kvinnors större inflytande över politiken? Om en individ representerar något så har hen makten att kunna påverka och har en auktoritet vilket gör att en kan påverka politiska beslut och policys (ibid., s. 3). På grund av detta är Rwanda ett mycket intressant fall att undersöka. Vi vill veta vilka faktorer som har föranlett att det finns en majoritet av kvinnor i parlamentet och om denna majoritet av kvinnor har gjort en förändring i hur en pratar om frågor och tar beslut som i högre grad påverkar kvinnor än män i landet och hur vägen mot en majoritet av kvinnor i parlamentet har sett ut.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med vår uppsats är att undersöka den kvinnliga representationen i Rwandas parlament efter inbördeskriget och fram till nutid, detta med hjälp av att utreda fenomen som nationsbygget efter inbördeskriget och folkmordet, transitionen och konsolideringen av kvinnor i parlamentet samt dessa fenomenens påverkan på den kvinnliga representationen i parlamentet och hur det påverkar kvinnors position i det Rwandiska samhället. Det här kommer vi att förklara med hjälp av följande frågeställning:

- Hur har Närvarons politik och den Kvinnliga representationen påverkat den Faktiska representationen i Rwanda?

1.2 Tidigare forskning

Mycket forskning har gjorts om kvinnlig representation och hur dess inverkan påverkar det politiska klimatet. De flesta arbeten som vi har hittat om Rwanda har

antingen avgränsat sig till att analysera policys, representationens inverkan på politiken eller kvinnornas roll i civilsamhället. Vår forskning kommer att ses som både en påbyggnad av den tidigare forskning som finns men vi har ännu inte hittat en artikel som tillhandahåller sig och analyserar alla nivåer av representation så som vi ämnar göra i vår uppsats, detta anser vi gör att vår forskning kan bidra till den fortsatta forskningen och att vår forskning bidrar till ämnet om kvinnlig representation i Rwanda.

Det finns två stycken forskare som vi särskilt vill lyfta fram vars forskning vi har tagit del av i vår uppsats: Elizabeth Powley och Jennie. E Burnett.

Elizabeth Powleys rapport *Strengthening Governance: The Role of Women in Rwanda's Transition* från 2003 har varit till mycket hjälp och refereras till genom hela uppsatsen. Rapporten skrevs året då Rwandas senaste konstitution trädde i kraft och är en rapport av en övergripande karaktär om hur kvinnorna i Rwanda har arbetat för att stärka sin position inom den politiska arenan (Powley 2003).

Jennie E Burnetts är en forskare som har forskat om kön, etnicitet och försoning i Rwanda sedan 1996. De artiklar som vi har tagit del av är: *Gender Balance and the Meanings of Women in Governance in Post-Genocide Rwanda* (2008) samt *Women Have Found Respect: Gender Quotas, Symbolic Representation and Female Empowerment in Rwanda* (2011). Dessa artiklar har gett oss en djupare förståelse för kvinnornas position i det Rwandiska samhället samt hjälpt oss förstå den symboliska representationens betydelse för Rwanda. Både Elizabeth Powley och Jennie E Burnett har använt sig av intervjuer som metod för sina arbeten i nämnda artiklar vilket har varit till stor hjälp för vår förförståelse av Rwanda.

2 Metod och material

2.1 Metod

Vi kommer göra en traditionell fallstudie av kvinnlig representation med fokus på representationen i Rwanda. En traditionell fallstudie kännetecknas av att den har en kontext och två tidpunkter (Esaiasson m.fl. 2005, s. 109). För vår studie är kontexten Rwanda och de två tidpunkterna är indikatorerna på hur Rwandas resa mot en majoritet av kvinnor i parlamentet har sett ut. För detta forskningsarbete passar en traditionell fallstudie utmärkt då vi vill kunna applicera existerande teorier på fallet, då vår studie kommer att vara av en teorikonsumerande karaktär med en beskrivande ambition. Vi har valt en teorikonsumerande studie på grund av att vi har ett fall som står i centrum. Att ha ett fall i centrum är avgörande och det som skiljer en teorikonsumerande studie från andra teorimetoder, en teorikonsumerande studie hjälper oss även att göra en uttömmande analys av vårt fall (Esaiasson m.fl. 2005, s. 41).

Studien är av en kvalitativ karaktär, en kvalitativ studie i bemärkelsen en textanalytisk studie där vi både kommer att systematisera samt kritiskt granska vårt valda material. För att kunna utröna det viktigaste i de texter som vi analyserar är en djupgående läsning och analys av de texter vi studerar viktigt, detta är även en anledning till varför en kvalitativ analys passar vår studie bättre än en kvantitativ (Esaiasson m.fl. 2005 s. 210-211). En kvalitativ studie är fördelaktigt för oss av anledningen att en datainsamling hade varit mycket svårt att genomföra, genom att exempelvis använda oss av intervjuer, med tanke på storleken på de texter som vi måste analysera för att på bästa möjliga sätt kunna sätta oss in i och förstå det fall som vi har valt.

2.2 Material

I vårt arbete har vi främst utgått från sekundärmaterial, vilket menas med vetenskapliga artiklar samt litteratur på ämnet. De vetenskapliga artiklarna har hämtats från Lunds Universitets söktjänst LUBsearch eller Google Scholar.

I vår analys av representationen av kvinnor i Rwandas parlament kommer vårt material från vetenskapliga artiklar vars författare antingen har arbetat och forskat om Rwanda under en längre tid eller/och kommer från landet. Merparten av de vetenskapliga artiklarna har framförallt använts sig av intervjuer med Rwandiska kvinnor men även män i och utanför parlamentet. Detta anser vi vara en bra grund för vår studie. Intervjuerna ger en bra validitet till vårt arbete eftersom att de intervjuade är involverade inom den politiska arenan i Rwanda.

De vetenskapliga artiklar som vi tar del av refererar även till varandra vilket vi anser vara en styrka eftersom det bevisar att artiklarna som vi tar del av är framstående inom sitt ämne och är en bra grund att stå på för vår vidare forskning. Värt att tillägga är att artikelförfattarna inte nödvändigtvis använder sig av samma infallsvinklar eller kommer fram till samma slutsatser.

När vi analyserar kvinnans roll inom nationsbyggandet och kvinnan som medborgare använder vi oss av litteratur skriven av Nira Yval-Davies vars bok *Gender and Nation* (1997) ifrågasätter och problematiserar nationsbyggande utifrån en könsmaktsordning samt kvinnans roll i den nationsbyggande processen.

Vidare använder vi oss av litteratur som behandlar de olika nivåerna av Representation och Närvarons politik. Författarna på området som vi har valt refereras till även i de vetenskapliga artiklarna som vi använder oss av, detta anser vi bidrar till att validiteten i vårt material är högt samt relevant och bidragande till vår forskning om ämnet.

3 Teoretiskt ramverk

3.1 Definition av vår feministiska epistemologi

Vår forskning utgår från en feministisk vinkel. Varför vi har valt den här vinkeln på vår forskning är på grund av att den feministiska teorin ger oss ett kritiskt synsätt för att undersöka politisk representation. Med hjälp av den här vinkeln på vårt arbete kan vi gå djupare in i vår studie och inte bara stanna vid det direkta antalet kvinnor i de nationella parlamenten, utan istället problematisera normerna och strukturerna i hur kvinnans position i den här processen har och ser ut. Till vår hjälp använder vi oss av två olika inriktningar inom den feministiska teorin, den postkoloniala feministiska teorin samt den intersektionella. För den intersektionella feministiska teorin håller vi med Nira Yuval-Davis (1997, s. 7-8) som håller med Floya Anthias om hur en ska förstå patriarkatet. Anthias skriver att patriarkatet inte ska förstås som ett distinkt, enskilt socialt system som står ensamt från andra typer av sociala system och sociala maktordningar så som kapitalism och rasism, utan bör istället förstås som strukturer som samverkar med varandra (ibid.). För det intersektionella perspektivet är detta viktigt eftersom att intersektionalitet handlar om de olika maktstrukturer och hegemoniska positioner som finns i samhället och som berör kvinnan både på grund utav att hon är kvinna men även i bemärkelsen vilken klass, hudfärg eller etnicitet hon har, vilket även den framstående postkoloniala feministiska forskaren Chandra Talpade Mohanty exemplifierar med sina erfarenheter som kvinna i ett för henne främmande land (Mohanty, 2003, s.10-11).

Vidare använder vi oss av Pia Laskars beskrivning av Postkolonial feministisk teori, att de konsekvenser som kolonialism, imperialism och motståndet mot dessa förde med sig är något som lever kvar än idag, både i de forna kolonierna och i de gamla kolonialmakterna. Där i har begreppet dubbel kolonisering kommit fram, dubbel kolonisering menas med att de patriarkala system som kolonisatörerna kom från togs med till kolonierna: kvinnan är underordnade mannen. Denna

könsmaktsordning har sedan ofta levt kvar när länder senare avkoloniserats (Ibid., s. 9-10). Därför problematiserar Mohanty den västerländska feminismen och är mycket kritisk till den homogenisering som ofta sker av kvinnor. Hon anser att det inte finns en enskild kvinnlig erfarenhet av förtryck som går att enas kring utan att detta är centrerat kring det västerländska idealet. Exempelvis finns det inte endast en könsmaktsordning utan detta måste ses utifrån sin kontext, något som kan ses som befriande för en grupp kvinnor kan ses som förtryckande för en annan, det vill säga att det är viktigt att kontexten sätts inom de lokala synsätten och normerna i det samhället som ska studeras (Ibid., s. 11-13). Vi är väl medvetna om att Rwanda har en långvarig historia både som belgisk koloni och att landet senare drabbades av ett inbördeskrig som under 1990-talet mynnade ut i ett fruktansvärt folkmord där både kvinnor och män mördades men där särskilt kvinnor blev offer för sexuellt våld och tortyr (Powley 2003, s. 12). På grund utav detta är den postkoloniala feministiska teorin och den intersektionella de som kan förklara det samhället som ska studeras och är användbar för vår forskning. Dessa två inriktningar inom den feministiska teorin är de som kommer att hjälpa oss att förstå maktstrukturerna i det Rwandiska samhället samt hjälpa oss att förstå kvinnornas väg fram till en majoritet i parlamentet.

Vi vill även inflika att vi håller med Elizabeth Powley syn på kvinnan som hon menar ofta ses som ett fredsobjekt. Powley anser att kvinnan inte av naturen är mer fredlig än mannen utan snarare att hennes närvaro gör att det kommer in nya perspektiv och erfarenheter i politiken efter en konflikt eftersom att de bådars erfarenheter av konflikten oftast är olika. Att utesluta kvinnors röster är inte bara odemokratiskt det är även en risk för freden (Powley 2003 s. 6).

3.2 Nivåer av representation

Med hjälp av våra feministiska infallsvinklar kommer vi att analysera Pamela Paxtons och Melanie M. Hughes (2007, s. 8-14; Paxton 2009, s. 148-150) tre

nivåer av representation samt Hilda Coffé och Jennie. E. Burnet (Burnet 2011; Coffé 2012) fortsatta nivå av representation. Dessa nivåer förklaras nedan²:

Formell Representation (Formal representation):

Den första nivån av representation är den mest basala och kallas formell representation. Den formella representationen är när kvinnor kan engagera sig politiskt på samma sätt och villkor som män, det vill säga att de har rätt att rösta samt kandidera till politiska uppdrag. Detta indikerar att ingen diskriminering mot kvinnor får förekomma samt att både kvinnor och män står lika inför lagen (Paxton - Hughes 2007, s. 8-9).

Beskrivande representation (Descriptive representation):

Beskrivande representation är den andra nivån av representation och är den nivån som ska återspegla samhället. Det vill säga om befolkningen uppgår till 50 % kvinnor ska det finnas 50 % kvinnor i parlamentet. Den här definitionen indikerar att de som är av samma kön, etnicitet och grupp, kan och bör representera sig själva inom politiken. Detta är inte tillräckligt eftersom att de som innehar ett visst kön eller tillhör en viss grupp inte är en indikator på att en måste rösta på ett visst parti eller intressera sig för specifika frågor som endast rör sin egen grupp eller sitt eget kön (ibid., s. 9-11).

Faktisk representation (Substantive representation):

Paxtons och Hughes tredje definition på representation är den faktiska representationen. Faktisk representation syftar på den politik som mynnar ut ur de beslutsfattande parlamenten, hur pratas det om frågor som anses tillhöra en specifik grupp i samhället och prioriterar representanter av vissa grupper det som anses vara av denna grups intresse? I det här fallet handlar det om vilka frågor som kvinnor oftast får ansvaret över, frågor och områden som anses ligga i deras *natur*. Detta lyfter tre olika problem: Kvinnor inom politiken vill inte agera *för kvinnor*, det andra problemet syftar till att även om kvinnor vill agera för kvinnor är det inte säkert att de *kan* göra det. Tredje problemet är att kvinnliga politiker

---

² Översättningarna på representationsnivåerna är gjorda av uppsatsförfattarna.

som är av en annan etnicitet, klass eller kast vill inte, eller kan inte företräda och agera för *alla kvinnor* (ibid., s. 11-14).

Symbolisk representation (Symbolic representation):

Den fjärde nivån som bland annat Hilda Coffé och Jennie E. Burnet (2012; 2011) pratar om är den symboliska representationen. Denna nivå av representation tittar på hur representationen av kvinnor i parlamenten kan bli förebilder för kvinnor ute i samhället och inspirera dem att till exempel delta i politiska aktiviteter. De som argumenterar för en symbolisk representation pekar på den effekt som parlamentarisk representation skulle ge kvinnor i samhället, att om kvinnor blir representerade i parlamenten kommer det också indikera att kvinnor spelar roll i samhället (Coffé 2012, s. 286-288). Medan den faktiska representationen fokuserar på politiken som mynnar ut ur representationen tittar den symboliska mer på hur kvinnor påverkas av kvinnors representation utanför det direkta beslutsfattandet.

Symbolisk representation är inte ett begrepp som Paxton och Hughes lyfter upp i sin bok. Coffé lyfter aldrig upp begreppet formell representation i sin text och Burnet presenterar alla fyra men lägger enbart fokus på den symboliska representationen. Intresset av att studera olika aspekter av representation kan knappast ses som något problematiskt utan snarare en tillgång, men däremot bör det pekas på att olika författare och olika texter verkar lägga olika vikt vid dessa nivåer av representation, ibland till den grad att en del nivåer inte tas med i några av texterna. När det kommer till Formell, beskrivande och faktiskt representation har vi utgått från Paxton och Hughes definition av dessa nivåer och andra författares definitioner av symbolisk definition, eftersom detta inte är en nivå som Paxton och Hughes lyfter. Det är dock ändå viktigt att förstå att den symboliska nivån inte är en helt annan eller motsatt nivå jämfört med de andra tre nivåerna av representation utan täcker in områden som Paxton och Hughes inte lyfter i sin text.

3.3 Närvarons politik

Närvarons politik utgår från det författaren Ann Philips skriver i sin bok *The politics of presence* (1995). Philips är inte lika tydlig i sin definition av närvarons politik som Paxton och Hughes är i sin definition när det kommer till nivåer av representation, men nedan följer ett försök att utröna närmare vad Philips försöker säga i sin bok.

Ett sätt att introducera närvarons politik är att förklara vad den *inte* är för någonting. Philips lyfter upp ett väldigt typiskt argument mot närvarons politik som utgår från Lenins *Vad bör göras*, i denna text lades argumentet fram att kapitalets makt sträckte sig brett över många arenor och hur det var mycket viktigare att se hur dessa hängde samman och att kunna föra en enad kamp. Tidigare fördes den politiska kampen mycket ur en synvinkel av klass, antingen med ett liberalt synsätt att klass inte skulle spela någon roll och en socialistisk synsätt att klasskillnaderna måste förgöras för att skapa jämlikhet (Philips 1995, s. 7-8). När sedan nya grupper bortom klass framträdde som speglade de politiska skillnader som inte handlade om klass framträdde en distinkt skillnad från den politiska rörelse som handlat om klass. Medan klass hade haft en politisk kamp – om än med olika medel och mål – så fanns det något distinkt olikhet med de nya gruppernas kamp och krav. Detta är inte gruppskillnader som så enkelt kan raderas ut och inte heller är de nödvändigtvis skillnader som grupperna ens vill raderas ut. Kvinnor vill inte ändra sitt kön eller svarta människor sin hudfärg och då är lösningarna som använts i klasspolitiken plötsligt inte lika rimliga längre (ibid.). Även om en grupps intressen påstås företrädas är det långt ifrån säkert att gruppen faktiskt känner sig företrädd. Närvarons politik lägger vikt vid att om gruppernas intressen ska kunna tas tillvara på måste de få vara närvarande och ta till vara på dem. Kvinnorna i Rwanda hade börjat bygga upp landet igen, men hur eller varför skulle de män som nu styrde förstå kvinnornas intressen? “[...]Representation is a muddle[...].” (Philips 1995, s. 41) skriver Philips och det är viktigt att komma ihåg. Grupperna är inte 100 % avskilda och homogena utan går in och överlappar varandra. Gruppen kvinnor har kanske i vissa avseenden samma intressen men det kan samtidigt finnas konfliktlinjer mellan kvinnor som har olika etniciteter eller arbetarklass- och medelklasskvinnor. Samtidigt lägger Philips fram att det är viktigt att inte låta gruppernas skillnader bli allt för avgörande då en inte vill ha en *balkanisering*, alltså en process där ett land är splittrat längs etniska gränser, utan snarare hitta en

balans mellan grupperns rätt att hävda sina rättigheter samtidigt som det finns politisk idédebatt (ibid., s. 22-23).

3.4 Avgränsningar och struktur

De avgränsningar vi har valt att göra går framförallt till aspekten om vilket tidsperspektiv som vi har valt. Vi har valt att inte involvera uppkomsten eller händelserna under folkmordet utan vårt fokus ligger på tiden efter, alltså från 1994 och framåt. Denna avgränsning är medveten eftersom att vi är intresserade av faktorerna som föranleder hur kvinnor tog sig till majoritet i parlamentet och detta fenomen började vid tidpunkten efter folkmordet. Därför kommer vår avgränsning även att indikera de faktorer som har föranlett att Rwanda har fått en så hög kvinnlig representation i sitt parlament efter folkmordet och då koncentrera oss på exempelvis lagar och policys som har gynnat och/eller missgynnat kvinnors arbete mot parlamentet samt hur nationsbyggandet och den nya konstitutionen som formades 2003 har haft för inverkan på detta.

Något som vi vill göra läsaren uppmärksam på och något som även avgränsar oss är att vår förförståelse av Rwanda kommer från de artiklar och den litteratur som vi har tagit oss an om vårt ämne. Som uppsatsförfattare har vi aldrig varit i Rwanda och därför är vår kunskap om landet begränsad till den litteratur som vi har tagit del av.

Vi har strukturerat upp vår studie av Rwanda genom att börja med en empirisk bakgrund om hur situationen såg ut för kvinnor efter folkmordets slut, detta mynnar sedan ut i en djupgående analys där vi med hjälp av vårt material och teorier kan analysera och diskutera för att slutligen komma fram till en slutsats och ett svar på vår frågeställning.

Vi väljer även att definiera de förkortningar som vi använder i uppsatsen för att ge läsaren en chans att se över vad de olika förkortningarna i texten betyder, vi har valt att inte översätta dessa förkortningar eftersom att dessa är namn på aktörer:

- RPF - Rwandan Patriotic Front
- MIGEPROFE³ - Ministry of Gender and Women in Development
- CAP - La Programme Campagne Action pour la Paix
- Imboni ya yenda – The Open Eye of Gender
- CNF -National Council of Women

---

³ MIGEPROFE stavas av Elizabeth Powley med ett "E" på slutet, dock finns det vissa källor som stavar det MIGEPROF.

4 Empirisk bakgrund

4.1 Att vara kvinna efter folkmordet

1994 besegrade RPF extremisterna i Rwanda och gjorde slut på inbördeskriget och folkmordet. Rwanda var ett land i spillror, folkmordet och inbördeskriget hade omkullkastat nästan allt i samhället. Det fanns ingen infrastruktur, ingen ekonomi och nu var det dags att bygga upp landet igen, samtidigt som det beräknades att cirka 800 000 Tutsier och Hutumoderater mördades av Hutuextremister och regeringen⁴. De flesta som mördades under folkmordet var män och demografin i landet hade förändrats till att bestå av 70 % kvinnor och flickor. Många av dessa kvinnor hade blivit änkor under kriget och många hade varit med om fruktansvärda brott både psykiskt och fysiskt (Powley 2003, s. 5). Den här aspekten av kriget är väldigt viktig att förstå för att även om folkmordet var av en etnisk rensning var alla kvinnor mål för våld på grund av att de var kvinnor och sexuellt våld användes som ett krigsvapen i konflikten (ibid., s. 12-13). Den propaganda som Hutu extremister använde sig av och som satte kvinnor som måltavlor var bland annat att, män som var hutuer inte fick gifta sig eller involvera sig med Tutsi kvinnor och Hutu kvinnor skulle skydda sina män från de "förförande" Tutsi kvinnorna, men även kvinnor som tillhörde eliten eller var väl utbildade var måltavlor för våld oberoende av sin etnicitet (ibid., s. 11).

Detta våld som kvinnorna utsattes för under kriget är inte endast ett psykologiskt trauma utan även ett fysisk och livslångt trauma eftersom brotten kvinnorna utsattes för ibland resulterade i graviditeter och HIV-infektioner (Cherry - Hategekimana 2013, s. 101). Att bli utsatt för den här typen av våld är inte bara fruktansvärt utan genererar i en dubbelbestraffning i bemärkelsen att en graviditet kan förvärpa kvinnans position i samhället i termer av utfrysning

---

⁴ Vissa källor säger olika siffror i antalet som mördades under folkmordet, men vi utgår från Elizabeth Powleys siffror i hennes artikel från 2003.

eller/och att ha dragit skam över familjen. Skammen många kvinnor känner på grund utav vad de har varit med om har gjort att många av de utsatta kvinnornas vittnesmål från krig och som har blivit utsatta av den här typen av våld ofta är kvinnor som är änkor eller ensamstående (Yval-Davies 1997, s. 109-110).

I ett land som Rwanda där kvinnan innan 1994 sågs ännu mer underordnad mannen än idag och först och främst sågs som mödrar och fruar och där deras status i samhället ansåg vara hög beroende på hur många barn som de producerade förvärrades efter kriget då det sexuella våldet gjorde att många kvinnor inte kunde uppfylla sin status som mödrar eller fruar på grund av vad som de hade blivit utsatta för. Detta resulterade i att många flydde från sina byar för att leva i anonymitet (Cherry - Hategekiman 2013, s. 101). Detta psykologiska trauma som en tvingad graviditet uppbringat involverar både i våld på kvinnans reproduktivitet, sexuella frihet samt vetskapen om att det barn som kvinnan uppfostrar kommer från en våldshandling (Ibid.)

5 Analys

5.1 Kvinnans position i det Rwandiska samhället

Folkmordet gjorde att många positioner i samhället förändras och omkullkastades, framförallt könsrollerna. Debussher och Ansoms (2013 s. 1114) argumenterar för tre olika förklaringar och anledningar till hur kvinnornas position i det Rwandiska samhället förändrades, dessa är:

1. Samhällets ombytta roller.
2. Kvinnliga gräsrotsrörelserna med det civila samhället.
3. Eliterna som installerades efter folkmordet och deras vilja till ett jämställt samhälle.

5.1.1 Samhällets ombytta roller

Med 70 % kvinnor och unga tjejer i befolkningen gjorde den här omvandlingen i demografin att kvinnans roll i samhället förändrades. Kvinnorna blev hushållens överhuvud och fick stå för försörjningen av familjen, ta hand om de tusentals barn som hade blivit föräldralösa under kriget samt bygga upp nationen igen (Powley 2003, s. 5, 13-15). Att bygga upp en nation efter att fruktansvärda brott har begåtts mot ett lands befolkning är en stor uppgift, framförallt när många saker i landet har förändrats och de roller som har funnits innan har blivit omkullkastade.

Kvinnans roll i ett nationsbyggande har varit att antingen reproducera medborgare till nationen eller att inte skaffa barn alls, med andra ord ses kvinnan som en nationens moder som i den privata sfären ska producera folket till nationen och där det arbete som syns i det offentliga ses som något som tillhör det maskulina. Det är i den offentliga sfären där beslut om nationens uppbyggnad tas upp, att ha exkluderat kvinnor från den sfären har även resulterat i en exkludering av kvinnor där beslut om nationsbyggandet sker (Yval-Davies 1997, s. 2). I Rwandas fall blev istället kvinnan tvungen att börja ta plats i den offentliga sfären

och fick ta på sig roller som de traditionellt inte skulle ha gjort. Det här gjorde att de Rwandiska kvinnorna tvingades tänka på sig själva annorlunda och börja sätta sig in i nya roller (Powley 2003, s. 15).

Denna omkullkastning av könsroller låter som att kvinnor fick fler rättigheter men det finns även en avigsida av den här förändringen i demografin i landet. För kvinnor som levde på landsbygden var den här omställningen svår, många av dem hade blivit änkor och ensamstående mödrar under folkmordet och var nu tvungna att dubbla sin arbetsbörda genom att ta på sig ännu tyngre och mer jobb samt att deras ekonomiska situation missgynnades genom att de var ensamstående (Burnet 2008, s. 385).

5.1.2 Kvinnliga gräsrotsrörelser och det civila samhället

Aktörer som verkade för kvinnors rättigheter i Rwanda fanns redan innan folkmordet men det var inte förrän efter 1994 som dessa etablerades i många områden. En av dessa gräsrotsrörelser var paraplyorganisationen Pro-Femmes Twese Hamwe som bildades 1992 och som samarbetade med 13 stycken olika kvinnoinriktade NGOs (Powley 2003, s. 28; Powley 2005, s. 157). Denna rörelse hjälpte till att gå över de etniska gränserna för samarbete kvinnor emellan och rörelsen har varit väldigt effektiv i att skapa ett forum för kvinnor inom arbetslivet och organisering av aktiviteter för kvinnor för att kunna skapa ett socialt liv (Powley 2005, s. 157).

Vad som kan ses som den viktigaste aspekten i Pro-Femmes Twese Hamwe arbete är dess samarbete med den Rwandiska regeringen. En kan se det som ett triangelsamarbete, där gräsrotsrörelserna engagerar den lokala kvinnan som skickar representanter för att träffa de som arbetar inom Jämställdhet och familjeministeriet och även representanter från *The forum of Women parliamentarians* som är ett lagstiftande råd (Powley 2003, s. 28). Pro-Femmes Twese Hamwe arbetar genom tre olika program som bland annat innefattar utveckling, bättre villkor för kvinnor i samhället samt för att höja kvinnors status i samhället med hjälp av exempelvis utbildning (profemmes-twesehamwe 1). Ett av programmen heter CAP som jobbar för att höja kvinnors status i samhället och arbetar för respekt för de mänskliga rättigheterna (profemmes-twesehamwe 2; Burnet 2008, s. 374).

De kvinnliga gräsrotsrörelserna är en sektor som tog på sig ansvaret efter folkmordet till att försöka bygga upp landet igen och deras mål för att hjälpa de mest utsatta människorna i samhället (som var kvinnor och barn). Detta gjorde att dessa organisationer var en av de mest aktiva under perioden efter folkmordet fram till den nya konstitutionen skrevs 2003 (Burnet 2008, s. 372). Bland annat kämpade de för olika förbättringar och förändringar av policys. En av de absolut viktigaste policyer som dessa organisationer och civilsamhället fick fram genom lobbying med kvinnor i parlamentet är lagen om arvsrätt för kvinnor⁵. Vilken gjorde att kvinnor fick rätt att köpa och äga land samt så var de berättigade till att arva land från sina män (Burnet 2008, s. 376). Det här var en stor förändring för kvinnor i Rwanda, särskilt de kvinnor som hade förlorat sina män under folkmordet. Innan folkmordet var kvinnorna tvungna att be om lov från sina män för att exempelvis signera kontrakt eller få anställning, många män gav självklart lov till kvinnorna att söka jobb eftersom att familjen ekonomi då blev bättre men det var fortfarande männen som tog hand om ekonomin i familjen (Burnet 2008, s. 384).

Kvinnorörelserna var även mycket aktiva i utformningen av ett förslag mot könsbaserat våld som sedan blev lag 2009 där förövaren får stränga straff (Debusscher - Ansoms 2013, s. 1115). Detta har implementerats genom arbete på lokal nivå där det första är ett kommunalt nätverk som har samarbete med polisen för att förhindra könsbaserat våld och där det på varje polisstation även finns en avdelning som arbetar endast med könsrelaterade frågor. Dessa övervakas sedan av CNF-rådet samt *Imboni ya yenda* som arbetar via lokala råd för att förhindra könsbaserat våld. Dessa råd ska enligt lag bestå av minst 30 % kvinnor (Cherry - Hategekimana 2013, s. 103). Efter folkmordet var det många kvinnorörelser som engagerade sig för att våldtäkt skulle ses som ett krigsbrott vid folkmordet. De domstolar som skulle döma de misstänkta förövarna i folkmordet ansåg att våldtäkterna som hade ägt rum under folkmordet kunde prövas i domstolarna om det bevisades att de tillämpades som ett sätt för att få bort en etnisk grupp. Även om våldtäkt var med som en av kategorierna i brott under folkmordet var straffet lågt och ingick i samma kategori av brott så som exempelvis plundring (McGreal

---

⁵ Uppsatsförfattarnas översättning av *The Inheritance Law*

2008). Kvinnor ansåg att den här utformningen av lagen var som ett slag i ansiktet när så många kvinnor hade blivit utsatta för sexuellt våld under folkmordet och hade drabbats av många komplikationer på grund av detta. Många kvinnorörelser organiserade sig och fick till slut igenom att sexuellt våld så som våldtäkt ingick i den första kategorin där de mest allvarligaste brotten under folkmordet ingick (Ibid.).

Även om gräsrotsrörelserna gör att fler kvinnor får det bättre är det låga medlemsantalet ett problem. Anledningen till varför det inte är särskilt många medlemmar i grupperna är att ledarna ofta lämnar organisationerna för att bege sig vidare till parlamentet och lämnar organisationerna ledarlösa (Burnett, 2008, s. 378-379). Antalet medlemmar i gräsrotsrörelserna väcker frågor om det aktiva/passiva medborgarskapet som Nira Yval-Davies (1997) tar upp. Hon problematiserar att det finns medborgare i stater som är mer passiva än andra även om de går och röstar. Dessa människor har vissa sociala rättigheter men de har inga politiska rättigheter eller får inte sina röster hörda. Faktorer som Yval-Davies tar upp är faktorer så som exempelvis kön, etnicitet, klass och ålder (1997, s. 84). I Rwandas fall har kvinnors rättigheter påverkas till det bättre men inte för alla. Fortfarande finns det en majoritet kvinnor som lever i fattigdom på landsbygden och som inte har möjlighet att engagera sig i gräsrotsrörelser. Detta låga deltagande kan konstateras till att många gräsrotsrörelser är väldigt drivna av eliter och att det behövs fler organisationer som arbetar på lokal nivå, eftersom att förändringen på landsbygden går väldigt långsamt (Debusscher - Ansoms 2013, s. 1128). Ett annat problem med denna top-down styrning är att många kvinnor som är engagerade i dessa organisationer är uppväxta i exil och har ingen direkt koppling till de kvinnor som bor på landsbygden, därav en anledning till att alla kvinnor inte känner sig inkluderade (ibid.).

Rwandas parlament har på senare år arbetat mot gräsrotsrörelserna och efter att konstitutionen fastslogs 2003 stängde regeringen ner och förbjöd vissa NGOs och gräsrotsrörelser att verka, för att de fick för mycket att säga till om samt att regeringen ville ha mer kontroll över civilsamhället. Detta har gjort att civilsamhället och dess organisationer förhindras i sitt arbete och försöker istället hålla sig på god fot med regeringen och tvingas jobba mot de målen regeringen sätter upp istället för sina egna (Debusscher - Ansoms 2013, s. 1126 - 1127).

5.1.3 Kvinnans roll i konstitutionsutformningen

När inbördeskriget och folkmordet tog slut och RPF tog över regeringen och parlamentet över extremisterna, bestod partiet framförallt av Tutsier som levte i exil i Uganda (Burnett 2008, s. 366). Diasporan i Uganda var vana vid Ugandas politiska system och deras partipolitik, vars partipolitik influerade RPF till att inkludera kvinnor i regeringen, exempelvis hade de ett kvoteringsystem för kvinnor till parlamentet (ibid., s. 366-367).

Nio år efter folkmordet ansåg Rwandas regering att landets övergångsfas efter folkmordet var klart och att landet var redo för en ny start. År 2000 började regeringen att skissa på en ny konstitution och 12 stycken personer blev invalda i en kommission för att arbeta med dess utformning. Av dessa tolv personer invalda i kommissionen var tre av dem kvinnor, varav en, Judith Kanakuze representerade civilsamhället och var även vald som en så kallad genusexpert på grund av sitt engagemang inom de kvinnliga organisationerna (Powley 2005, s. 155).

De kvinnliga organisationerna och särskilt Pro-Femmes Twese Hamwe och deras NGO-samarbetspartner hade en stor del i arbetet med att få jämställdhet till en av de viktigaste grundbultarna i konstitutionen genom att samarbeta med kvinnliga parlamentsledamöter samt genus- och kvinnoministeriet (ibid.). Efter flera månaders arbete med konstitutionen runt om i landet höll kommissionen ett nationellt konvent för att diskutera dess utformning med personer som ville involveras. Kvinnor från alla delar av samhället ville vara med, det fanns de som representerade ekonomiska kooperativ eller kvinnor som levde på landsbygden samt kvinnor från civilsamhället så som studenter och andra minoritetsgrupper i samhället. Dessa kvinnorepresentanter var väl förberedda och starkt engagerade i sina frågor. De försökte att inte sätta sig in i olika kulturella stereotyper utan arbetade för alla. Till sin hjälp hade de kvinnliga parlamentsledamöter som hjälpte dem att förbereda sig med bland annat hur man skulle lägga fram sina argument (Powley 2003, s. 26).

När konstitutionen stod färdig i Maj 2003 var den ett arbete vars grundbultar om jämlikhet mellan alla Rwandier med särskilt fokus på jämställdhet mellan könen blev inskrivet (Constitute Project).

RPF anser det finnas flera anledningar till varför de kämpade så hårt för jämlikhet och jämställdhet, en anledning till RPFs vilja att jobba för jämställdhet

och jämlikhet förklaras i en intervju med John Mutamba som jobbar för kvinno- och jämställdhetsministeriet så här:

Men how grew up in exile know the experience of discrimination...Gender is now part of our political thinking. We appreciate all components of our population across all the social divides, because our country... (has) seen what it means to exclude a group (Powley 2005, s. 159).

En annan aspekt av RPFs vilja att skapa ett bättre klimat för kvinnor är även eftersom att många män i exil blev uppfostrade av ensamstående mödrar där många hade blivit änkor och såg deras svårigheter i samhället. Detta är något som har satt spår i de som skulle återbygga landet igen (Hunt 2014).

5.2 Faktisk representation i det Rwandiska parlamentet

Det mest direkta sättet att försöka mäta faktisk representation på är genom att titta på de policys som tagits i Rwandas parlament, detta för att se hur många av de beslut som har tagits har varit för att gynna kvinnor. Viktigt är även att hålla reda på vad för politiska beslut som tagits före den nya konstitutionen och om fler beslut tagits efter att den kvinnliga representationen i parlamentet har ökat.

Majoriteten av de kvinnliga ledamöterna i Rwandas parlament kommer från RPF men även om det finns andra partier som också har kvinnliga representanter i parlamentet, är det oftast partier som har ett nära samarbete med RPF. Detta gör att dem ofta inte avviker när det kommer till vilka frågor som drivs (Coffé 2012, s. 289, 296). De kvinnor som sitter i parlamentet skiljer sig dock ändå åt i hur de ser på kvinnors representation och vad de ser som de viktiga aspekterna av det. Kvinnornas fokus på vilken typ av representation som är viktigast är olika och till exempel anser inte alla kvinnliga parlamentsledamöter att frågor som framförallt berör kvinnor enbart kan behandlas av kvinnliga medlemmar av parlamentet (ibid., s. 291-293). En sak som inte alla ledamöter ser likadant på är om antalet kvinnliga ledamöter är viktigt eller om det är viktigare med kvinnor som har mycket makt eller sitter på maktpositioner.

the number is important, but to be able to influence politics, you need to have power. Women will have more influence when one of them holds a higher position in Parliament (e.g., President or Vice-president of the lower house of Senate) than when they are all only ordinary MPs (Coffé 2012, s. 291)

Så beskriver en kvinnlig medlem av parlamentet, som själv har en nyckelposition i parlamentet, sin syn på faktisk representation.

I Rwandas parlament arbetar kvinnorna annorlunda jämfört med männen för att uppnå politisk förändring. De arbetar för att få in nya områden på dagordningen och fokuserar på att lägga mycket av sitt arbete mot en gräsrotsnivå. Det finns många kvinnor i parlamentet som dessutom hellre ser sig prioritera kvinnors agenda snarare än partiets agenda och även innan konstitution 2003 så var de kvinnor som satt i parlamentet en sammansatt och dedikerad grupp som arbetade starkt för genusfrågor och trots att de var så få till antalet lyckades de att få upp dessa frågor på dagordningen (Devlin & Elgie 2008, s. 241, 245). Detta är dock en situation som delvis har förändrats sedan 2003, för att även om kvinnornas representation i parlamentet har ökat har det inte direkt skett någon anpassning av parlamentet för kvinnor genom till exempel föräldrarelaterade frågor eller det faktum att det är kvinnorna som tar hand om hushållen samtidigt som de är parlamentsledamöter. Dessa frågor ses snarare som ett problem för alla kvinnor och prioriteras inte för deras egen arbetsplats eller som något som är relaterat till deras arbete i parlamentet. Dessutom med ett ökat ansvar eftersom de sitter på höga positioner får kvinnorna mindre tid att specifikt arbeta med kvinnorelaterade frågor även om intresset för dem fortfarande finns där (ibid., s. 246-247).

En av grunderna för kvinnors arbete inom parlamentet har varit MIGEPROFE som är ett organ i regeringen. MIGEPROFEs uppgift är att alla nationella policys och program ska ta hänsyn till kön, att främja rättsliga ramar som gynnar jämställdhet mellan män och kvinnor samt att främja kvinnors inflytande i den ekonomiska, sociala och politiska sfären av samhället. MIGEPROFE arbetar brett med andra delar av regeringen och med civilsamhället för att påverka hur lagar och policys utformas (Powley 2003, s. 18-19). MIGEPROFE började redan snart efter folkmordet med att etablera kvinnliga råd på lokal nivå. Dessa kvinnoråd kan

ses som en vital del i att öka gräsrotsengagemanget och att decentralisera makten (ibid., s. 21), men även om MIGEPROFE kan ses som en av de viktigaste delarna av arbetet för kvinnor på en regeringsnivå finns det många problem och det är inte alltid lätt att ge MIGEPROFEs arbete genomslag. Det främsta ligger i att MIGEPROFEs verksamhet saknar resurser, alltså är underfinansierat. De som sitter på de lokala kvinnoråden får inte betalt och måste alltså kombinera volontärarbete med betalda jobb och hemarbete vilket gör kvinnorådets arbete mindre effektivt än vad det hade kunnat vara (ibid.).

5.2.1 Kvoteringsystem sätts in

I Paxton och Hughes (2007, s. 153-160) lyfter författarna fram tre kvoteringsystem och pekar ut Rwandas användning av två av dessa för att uppnå sitt mål av representation. Vi har dels det som är inskrivet i konstitutionen, *konstitutionell kvotering*, som är ett ovanligare kvoteringsystem men som i de flesta fall är kombinerat med ett annat kvoteringsystem, i det här fallet *kvotering inom valsystemet* (Paxton och Hughes 2007, s. 153-160).⁶ Rwandas konstitutionella kvotering kom med den konstitution som antogs 2003 vilken garanterar kvinnor 30 % av platserna i *alla* politiska parlament (Paxton & Hughes 2007, s. 154; Constitute Project). Rwandas kvotering inom valsystemet används för att (minst) uppnå den nivå av representation som konstitutionen tillskriver kvinnor. Detta genomförs genom två reserverade platser i varje valkrets som bara kvinnor kan väljas till via en separat valsedel enbart för kvinnor, men även de övriga platserna är öppna att konkurrera till oavsett kön (Paxton och Hughes 2007, s. 155, 158-160). I Rwandas fall kan vi se att detta har varit väldigt lyckat då kvinnorepresentationen snabbt och stadigt har ökat sedan 2003 (ibid., s. 74-75), men andra länder har högre siffror för kvinnorepresentation inskrivet i både konstitution och valsystem, så om den stora skillnaden legat där, varför i så fall kommer Rwanda upp långt över sin lagstiftade nivå på 30 % medan länder med högre reglerad nivå knappt kommer över 10 % (ibid., s. 154, 159-160)?

---

⁶ De kursiverade orden är översatta av uppsatsförfattarna.

Kvinnors beskrivande representation i Rwanda kan inte enbart tillskrivas kvoteringsystemet då så många kvinnor väljs till utanför dessa reserverade platser. (Burnet 2011, s. 313-314). Anne Phillips (1995) lägger fram ett antal av de vanliga argumenten som används bland de grupper som vill öka kvinnors representation. Dessa argument delar hon in i fyra grupper: De som argumenterar för att det skapar kvinnliga förebilder, de som argumenterar för rättvisepincipen, de som argumenterar för kvinnliga intressen samt de som argumenterar för att kvinnor har ett annat förhållningssätt till politiken och att deras närvaro kommer att förbättra det politiska klimatet och den politiska kvalitén (Phillips 1995, s. 62-63). De tre första argumenten sammanfaller med Paxtons och Hughes representationsnivåer där den första argumenterar för en symbolisk representation, den andra för en beskrivande representation och det tredje argumentet för en faktisk representation medan det fjärde argumentet argumenterar för något gynnande i allmänhet snarare än gynnande för kvinnor (ibid.). Kvinnliga parlamentsledamöter i Rwanda som har intervjuats ger olika svar på vad de anser vara den viktigaste delen av representation. En del tycker att den symboliska tillsammans med makt är viktigast, en del anser att den beskrivande representationen tillsammans med den symboliska är den viktigaste och vissa anser att det viktigaste är den faktiska nivån, det vill säga huruvida deras närvaro påverkar besluten som tas i parlamentet (Coffé 2012, s. 291-294). Att se vilka argument kvinnorna lägger fram för sin egen representation skapar en insikt i att förstå att det finns skillnader mellan de kvinnor som sitter i parlamentet, och att alla inte har samma synsätt på sin egen representation.

Det finns många som argumenterar emot kvoteringsystem på basis av att det är de som är mest kompetenta som ska väljas till de politiska uppdragen, men med detta ignorerar en att det snarare handlar om att ge personer inom underordnade grupper en möjlighet att påvisa all den kompetens som de har. Det enda sättet att ha en garanti på att politiken skulle ändras när kvinnor tog plats är utifall en skulle tro att det finns en biologisk skillnad på kvinnor och män som att kvinnan är till exempel mer fredligt lagd än mannen, vilket få som argumenterar för kvinnors rätt att ta plats i politiken gör idag. Snarare bör en se kvinnors inträde i parlamenten som ett sätt att skapa möjligheter för att en annan politik ska föras. (Phillips 1995, s. 82-83). I Rwandas fall finns det stora dilemman kring vad effekterna av kvoteringsystemet har varit då den beskrivande representationen å ena sidan har

ökat kraftigt men effekterna på den faktiska är mer tveksam. Rwanda blir ett tydligt exempel på hur representation i parlamentet i sig självt inte har det största värdet då detta inte säkert gynnar kvinnorna i landet och dessutom kan sakta ner de positiva steg som kvinnorna tagit i landet. ”Lack of political freedom limits the ability of women to influence policy” (Devlin & Elige 2008, s. 241). Även om kvinnorna har en hög representation är det svårt att göra en demokratisk påverkan när demokratin inte är närvarande eftersom RPF dominerar all politisk agendasättande (ibid.).

5.2.2 Policys inverkan

Mellan 1994 och den nya konstitutionen 2003 drev kvinnor fram lagstiftning som var positiv för kvinnor i landet och ökade alltså den faktiska representationen även om de vid denna tidpunkt inte var så starkt representerade i parlamentet, som exempelvis lagen om arvsrätt för kvinnor (Burnet 2008, s. 376). Sanningen är den att trots att en positiv utveckling av beskrivande representation har skett sedan 2003 så har inte den faktiska representationen ökat nämnvärt och en anledning till detta skulle kunna vara det faktum att demokratiutvecklingen inte alls kommit långt. Vi kan se hur Rwandas politiska system ska vara ett flerparti-system men i praktiken är det ett enpartisystem. RPF är i princip det enda partiet vid makten och de flesta valda kvinnor är alltså valda via RPF och har mer partiet att tacka för sina platser än vad de har att tacka de som valt dem (Burnet 2011, s. 310-314).

Efter den nya konstitution 2003 skulle en kunna tro att en positiv utveckling för kvinnor skulle fortsätta, men det har inte riktigt varit så enkelt. Snarare ser det ut som att den faktiska representationen har stannat av. Burnet (2008) pratar om tre huvudsakliga anledningar till denna utveckling: Den första anledningen beror helt enkelt på att i och med kvinnorna blir representerade på så många olika nivåer i regeringen måste dessa kvinnor komma någonstans ifrån, vilket gjorde att de flesta ledande kvinnor för civilsamhällets organisationer lämnade dessa organisationer för att ta positioner i regeringen. Detta ledde till den andra anledningen, att nya kvinnor som inte hade samma erfarenheter kom och tog över organisationerna i civilsamhället. Även när dessa nya kvinnor var välutbildade så hade de inte erfarenheter att lobba frågor mot en odemokratisk regim och ibland var det till och med så att dessa kvinnor hade kopplingar till RPF och därför hade

mer intresse av att implementera regeringens policy än att influera regeringen via organisationerna (Burnet 2008, s. 378-379).

Den tredje anledningen till att utvecklingen stagnerat är att kvinnorörelsen länge inte har haft någonting att enas kring sedan lagen om arvsrätt för kvinnor implementerades. Konflikter och problem kring mark och markägande är fortfarande ett av de största problemen för kvinnor i Rwanda då majoriteten är självförsörjande bönder som ofta är riskzonen för att bli av med sin tillgång av land, men både NGOs och MIGEPROFE har vägrat att definiera det som ett kvinnoproblem ända sedan starten av att utveckla policys på området 1997 (Burnett 2008, s. 379-380). Anledningen till detta är att representanter från MIGEPROFE har uttalat sig och sagt att det är ett problem som inte endast berör kvinnor, utan även berör män (ibid.).

Debusscher och Ansoms (2013, s.1124) intervjuar personer varav en av dem inflikar om hur viktig statistik på lagar som verkar för jämställdhet mellan könen är, vilket enligt den intervjuade menar är en del av marknadsföringen av Rwanda. Att ha goda siffror på de policys som verkar för jämställdhet är viktigt men att det egentligen bara är siffrorna som är de intressanta, inte hur väl policys fungerar i praktiken. I en annan intervju inflikar den intervjuade att jämställdhet är något som är eftersträvansvärt och på modet nuförtiden och om det ser bra ut på pappret så kommer även bistånd och hjälp från andra länder, men som en aktivist kommenterade: "many people would say: we have achieved gender equality; many people think it is about numbers. But that is not gender equality. Not for me" (ibid., s. 1124).

6 Avslutning och slutsatser

Rwandas kvinnor har idag en majoritet i parlamentet. De har lyckats bygga upp landet igen efter de fruktansvärda dagarna 1994. Kvinnans status och roll i det Rwandiska samhället har gjort en helomvändning och det finns aspekter för kvinnan som har blivit bättre.

Som vår studie har föranlett så har kvinnor fått rätt att ärva land från sina män och det finns även en lag som förbjuder könsbaserat våld. Många av dem implementerade policys som har gått igenom i parlamentet och det arbete som har gjorts för att hjälpa till att stärka kvinnornas position i det Rwandiska samhället är framförallt tack vare de kvinnliga gräsrotsrörelserna så som paraplyorganisationen Pro-Femmes Twese Hamwe samt det civila samhällets förtjänst.

För att svara på vår frågeställning: Hur har Närvarons politik och den Kvinnliga representationen påverkat den Faktiska representationen i Rwanda? Har vi tagit del av och analyserat olika aspekter för att komma fram till ett resultat. Vi har dels sett hur samhällets ombytta roller gjorde att kvinnornas position i samhället förändrades, dels implementeringar av policys och hur gräsrotsrörelsernas arbete går till samt utformningen av konstitutionen 2003. Vi har även tittat på hur kvinnornas representation i parlamentet har gått tillväga och hur deras väg mot parlamentet har sett ut. Resultatet i uppsatsen är ett relativt dystert resultat. Många försök till att förbättra kvinnors position i Rwanda har gjorts men könsbaserat våld är fortfarande vanligt ute på landsbygden. En bidragande faktor som vi har sett är att de organisationer som ska verka för alla kvinnor i Rwanda är elitdrivna rörelser vilket har gjort att kvinnorna som lever på landsbygden inte får den kontakt med organisationer som de behöver. Civilsamhälle och socialt kapital ses som en av grundbultarna i ett lands väg mot en demokratisering och länder med lågt civilt deltagande och ett svagt civil samhälle har svårare att genomgå en transition eller konsolidering av demokrati (Letki 2009, s. 161). Därför är nätverk och deltagande av politiska nätverk viktiga att de finns, nätverk är ett sätt för civil befolkningen att kunna diskutera samt få information om politiken genom exempelvis volontärorganisationer där

människor kan träffas och utbyta idéer och ha politiska diskussioner (ibid.). När regeringen i Rwanda har gjort det svårare att delta i NGOs och volontärorganisationer försvagar detta civilsamhälles medverkan och deltagande för att kunna påverka politiken och få sina röster hörda, vilket försvagar den faktiska representationen samt gör det svårare att gå mot en demokratiseringsprocess i Rwanda.

En annan aspekt som vi har tagit upp är hur kvinnorna i parlamentet arbetar med närvarans politik. Som vi har visat vill en del kvinnliga parlamentsledamöter inte erkänna vissa frågor som rör gruppen kvinnor eller så är de rädda för att de ska stämpas som att de endast kan ta hand om frågor som ses som kvinnorelaterade. Generellt sätt lyckades kvinnor lobba sina frågor på ett helt annat sätt när de inte behövde vara lojala mot RPF och de kunde fullt ut koncentrera sig på de frågor som berörde kvinnor.

För de kvinnor som sitter i parlamentet är det även svårt att göra sina röster hörda om frågor som RPF inte anser vara viktiga. MIGEPROFE är det organ som arbetar för att bringa jämställdhet mellan könen, men som i första hand agerar utifrån RPFs intressen och därför måste vara lojala mot deras agenda. Ett exempel på detta är regeringens beslut om att minska antalet NGOs och organisationer som fanns i landet. Särskilt för Pro-Femmes Twese Hamwes arbete har detta skapat problem eftersom att de samarbetar med regeringen. Detta har gjort att de inte kan agera självständigt utan verka för de intressen som regeringen har vilket inte alltid gynnar kvinnorna. Detta är en utveckling som kanske inte säger att regimen aktivt arbetat emot kvinnor, men det är en utveckling som pekar mot regimen strävan efter makt och att ha så mycket kontroll som de kan i sina egna händer.

Vi har även nämnt den *symboliska representation* och genomgående visat hur attityden och bilden på kvinnan på många vis har förändrats i det Rwandiska samhället. Den symboliska representationen är dock inte oproblematisk utan kan också få negativa konsekvenser för kvinnors representation i landet. Ett argument för den kvinnliga symboliska representationen betonar att kvinnorna i Rwandas parlament ses numera som mer tillgängliga och pålitliga än deras manliga kollegor (Paxton & Hughes 2007, s. 175). Denna argumentation baserar sig på samma grund som essentialister som argumenterar för att kvinnor har en fredligare natur och helt enkelt är annorlunda från män rent biologiskt (Brounéus 2014, s. 128). Det problematiska i att se på kvinnorna i parlamentet på detta vis,

även om det initialt kan ha positiva följder, är vad som händer när kvinnliga ledamöter inte kan leva upp till dessa förväntningar. Om kvinnornas egenskaper kollektiviseras och betonas mer än deras erfarenheter och kompetenser skulle detta göra att den faktiska representationen påverkas negativt.

Genomsnittet av antal kvinnor i parlamentet hos länder som klassificeras som *not free* ligger på 17.5 % och är högre än i de länder som klassificeras som *free* där genomsnittet ligger på 13.6 %, och länder som klassificeras som *party free* har det lägsta genomsnittet på 9.6 % (Paxton & Hughes 2007, s. 310-311). Om Rwanda aktivt skulle börja arbeta mot en demokrati hur skulle detta påverka den kvinnorepresentation som de redan uppnått? Rwanda är på många sätt ett unikt fall när det kommer till den kvinnliga representationen, men en fråga som uppstår är vad som skulle hända med den kvinnliga representationen om landet går mot en transition till demokrati. Även om de länder som klassificeras som *free* har en lägre kvinnlig representation jämfört med länder som klassificeras som *not free* så uppnår kvinnor oftare högre maktpositioner i demokratiska samhällen än vad de gör i de ickedemokratiska (ibid.). Att demokrati är viktigt för att kvinnors representation ska kunna göra en reell inverkan har vi redan påvisat, men skulle de Rwandiska kvinnorna kunna behålla den stora beskrivande representation som de fått i landet om stegen togs mot en demokratiseringsprocess och öka den faktiska representationen, eller skulle demokratin komma på en bekostnad av representationen de redan har uppnått?

Att öka antalet kvinnor in i parlamentet har satt Rwanda på kartan som ett land som aktivt arbetar för kvinnor och för deras rättigheter och presidenten Paul Kagame vann till och med *the 2007 African Gender Award* efter sitt arbete mot ett mer jämställt samhälle och det höga antalet kvinnor som han lett sin regering i (Burnet 2008, s. 369). Men som vi har påvisat har effekterna inte varit lika glasklara som en hade kunnat hoppas på, utan snarare är det så att många av de ledande organisationerna i civilsamhället har gått med ett förlorat medlemskap och i vissa fall till och med kollapsat när många gamla medlemmar lämnar för att ta platser i regeringen (ibid., s. 379). Den frågan som en skulle kunna ställa sig är om det verkligen har funnits ett genuint intresse från regeringens sida att skapa ett system som gynnar kvinnor eller om det är ett spel för gallerierna för att anses vara en demokratisk stat.

6.1 Förslag inför framtiden

Vår studie har varit av en övergripande karaktär och den har inte haft till syfte att göra några djupare analyser inom ett specifikt område. Vad vi anser ligga till grund för framtida forskning är dessa djupdykningar i exempelvis vissa regioner i Rwanda för att se om den kvinnliga representationen fungerar bättre i vissa regioner och sämre i andra. Dessutom anser vi att det hade varit intressant att ta del av en undersökning som visar på hur kvinnans roll mot en demokratiseringsprocess i Rwanda hade sett ut, till exempel med hjälp av intervjuer eller enkätundersökningar undersöka kvinnornas syn på hur landet ska styras.

Vår studie har varit av en kvalitativ karaktär men en kvantitativ studie genom att skaffa fram data från statistik på kvinnors beslutsfattande i parlamentet eller exempelvis hur många propositioner som är skrivna av kvinnor och för frågor som underlättar kvinnors liv i Rwanda hade varit något som hade varit en intressant aspekt att titta närmare på.

Avslutningsvis hoppas vi att den faktiska representationen för kvinnor i Rwanda kan förbättras, detta anser vi kan hända genom att landet går mot en demokratiseringsprocess. Den nuvarande utvecklingen mot en centralisering av makt och ett auktoritärt styre är oroande för kvinnors framtida representation i Rwanda. Vi skulle vilja se en utveckling som går mot en inkludering av alla kvinnor och som verkar för alla individers bästa istället för elitens prioriteringar.

7 Referenser

Burnet, Jennie E, 2008. "Gender Balance and the Meanings of Women in Governance in Post-Genocide Rwanda", *African Affairs*, vol. 107, nr. 428, s. 361-386

Burnet, Jennie E, 2011. "Women have found respect: Gender Quotas, Symbolic Representation, and Female Empowerment in Rwanda", *Politics and Gender*, vol. 7 nr. 1, s. 303-334

Brounéus, Karen, 2014. "The Women and Peace Hypothesis in Peacebuilding Settings: Attitudes of Women in the Wake of the Rwandan Genocide", *Signs: Journal of Women in Culture and Society*. vol. 40, nr. 1, s. 125-151

Cherry, Janet. & Celestin Hategekimana, 2013. "Ending gender-based violence through grassroots women's empowerment: Lessons from post-1994 Rwanda", *Agenda: Empowering Women for Gender Equity*, vol. 27 nr. 1, s. 100-113.

Coffé, Hilde, 2012. "Conceptions of female political representation: Perspectives of Rwandan female representatives", *Women's Studies International Forum*, vol. 35, nr. 4, s. 286–297

Constitute Project = Check out Constitute to read, search, and compare the world's constitutions [Elektronisk] Tillgänglig:
https://www.constituteproject.org/constitution/Rwanda_2010?lang=en.
Hämtdatum: 2014-12-30

Debusscher, Petra. & An Ansoms, 2013. "Gender Equality Policies in Rwanda: Public Relations or Real Transformations?", *Development and Change*, vol. 44, nr. 5, s. 1111-1134

Devlin, Claire. & Robert Elgie, 2008. "The Effect of Increased Women's Representation in Parliament: The Case of Rwanda", *Parliamentary Affairs*, vol. 61, nr. 2, s. 237-254

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (red.) 2012. *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4 uppl. Stockholm: Norstedts juridik

Freedom House, 2014 [Elektronisk] Tillgänglig: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2014/rwanda-0>. Hämtdatum: 2014-12-08

Hunt, Swanee 2014. "The Rise of Rwanda's Women" Foreign Affairs. Reportage. [Elektronisk] <http://www.foreignaffairs.com/articles/141075/swanee-hunt/the-rise-of-rwandas-women>. Hämtdatum 2014-12-30

Inter-Parliamentary Union 1 = IPU is the international organization of Parliaments [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.ipu.org/wmn-e/world.htm>. Hämtdatum: 2014-12-30

Inter-Parliamentary Union 2 = IPU is the international organization of Parliaments [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>. Hämtdatum: 2014-12-30

Konsten att skriva & tala, 2010. Lund: Statsvetenskapliga föreningen

Letki, Natalia, 2009. "Social Capital and Civil society" i Haerpfer, Christian – Bernhagen, Patrich – Inglehart, Ronald F – Welzel, Christian (red.) 2009. *Democratization*. Oxford & New York: Oxford University Press, s. 158-169

McGreal, Chris 2008. "We are the future" The Guardian. Reportage. 2008-12-17 [Elektronisk] <http://www.theguardian.com/world/2008/dec/17/rwanda-women-politics-human-rights>. Hämtdatum 2014-12-30

Mohanty, Chandra Talpade, 2006. *Feminism utan gränser: avkoloniserad teori, praktiserad solidaritet*. Stockholm: Tankekraft förlag.

Paxton, Pamela, 2009. "Gender and Democratization" i Haerpfer, Christian – Bernhagen, Patrich – Inglehart, Ronald F – Welzel, Christian (red.) 2009. *Democratization*. Oxford & New York: Oxford University Press, s. 145-157

Paxton, Pamela, & Melanie M. Hughes, 2007. *Women, politics, and power: a global perspective*. Los Angeles: Pine Forge Press.

Phillips, Anne, 1995. *The politics of presence*. Oxford: Clarendon Press

Powley, Elizabeth, 2003. "Strengthening Governance: The Role of Women in Rwanda's Transition", Washington, DC: Women Waging Peace

Powley, Elizabeth, 2005. "Rwanda, Women Hold up Half the Parliament", *Women in Parliament: Beyond numbers*, pp. 154-163

Pro-Femmes Twese Hamwe 1 [Elektronisk] Tillgänglig: <http://profemmes-twesehamwe.org/spip.php?article21>. Hämtdatum: 2014-12-30

Pro-Femmes Twese Hamwe 2 [Elektronisk] Tillgänglig: <http://profemmes-twesehamwe.org/spip.php?article29>. Hämtdatum: 2014-12-30

Yuval-Davis, Nira, 1997. *Gender & nation*. London: Sage Publications.